

Dnro 933/2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta

Lausunto: HE/00/2022 vp Hallituksen esitys laiksi välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri kiittää mahdollisuudesta lausua tästä oman toimintamme kannalta kriittisen tärkeästä lakiesityksestä, jota se pitää nykyisessä työtaistelutilanteessa välttämättömänä. Pidämme valitettavana sitä, että täysin poikkeuksellisesti olemme tilanteessa, jossa työmarkkinakiista johtaa hyvin konkreettisella tavalla uhkaan ihmishenkien menettämistä. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että viimeistään nyt käynnissä olevien työtaistelujen päätyttyä valmistellaan ja luodaan lainsäädäntö, jolla määritetään tarkemmin ja pitkäjänteisemmin ne yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot, joissa sinällään perusoikeuksiin kuuluvaa oikeutta työtaistelutoimienpiteisiin rajataan siten, että kyseiset toiminnot voidaan kaikissa olosuhteissa turvata. Yhteiskunnalla on laaja-alainen velvollisuus huolehtia siitä, että tärkeimmät perusoikeudet turvataan. Tämä asiakokonaisuus on ansiokkaasti käyty läpi perustelumission kohdassa 2.1., eikä näihin meillä ole juurikaan lisättävää.

Korostamme myös, että tavoitteenamme ei ole murtaa työtaistelua, vaan ainoastaan määrittää ne rajat, joiden sisällä työtaistelutoimienpiteiden tulee jo toimialalle tärkeiden eettistenkin periaatteiden mukaisesti pysyä. Emme myöskään halua laittaa työntekijöitämme tilanteeseen, jossa he joutuvat valitsemaan ammattijärjestönsä vaatimusten ja eettisten periaatteidensa välillä. Ilman tätä lainsäädäntöä joudutaan tähän yksilötason ristiriitatilanteeseen vääjäämättä.

Helsingin käräjäoikeuden antama turvaamistoimipäätös on huojentava, mutta ei estä muiden mahdollisten voimakkaasti potilasturvallisuutta vaarantavien työtaistelutoimienpiteiden toteutumista. Tätä kirjoittaessa on lisäksi epäselvää, tuleeko langetetulla uhkasakolla olemaan tavoiteltu lakon estävä vaikutus.

Tällä hetkellä ilmoitettujen työtaistelujen luonne kohdennus on selkeästi kriittisimmin sairaisiin ja heikoimmassa asemassa oleviin kohdistuva. Huolimatta useista vetoamuksistamme ei suojelutyötä esimerkiksi tehohoitoon olla saamassa, eikä tosiasiallisiin neuvotteluihin ole edes päästy. Paikallisilta "neuvottelijoilta" on viety valtuudet tehdä mitään päätöksiä, joten edellytyksiäkään saada suojelutyötä ei käytännössä ole. Tietoisesti henkeä vaarantavien päätösten juridisen vastuunkannon rajat tulisikin työtaistelutoimia silmällä pitäen jatkossa selkeästi määrittää. Tämä olisi helpointa tehdä työrauhan valitessa, mutta nykytilanteessa ei tätä ole mahdollista odottaa.

Nyt lausuttavana oleva lakiesitys on siis tarkoitukseltaan perusteltu ja erityisesti huomioiden valmisteluaikataulun kiireellisyys varsin onnistunut. Tämän vuoksi nostammekin esille ainoastaan yksittäisiä asioita valmistelussa edelleen huomioitavaksi.

Tarkoituksenmukaisinta on, että määritettäisiin yksiselitteisesti ne toiminnot, jotka on rajattava työtaistelun ulkopuolelle. Näiden määrittelyksi kävisi varsin hyvin lakiesityksessä kohdassa 5 § 1-9 esitetyt kokonaisuudet. Näitä tulee aika ajoin tarkastella uudelleen, jotta kunkin toiminnon kriittisyydestä voidaan olla yksimielisiä. Tavoitteena ei saa olla lakon murtaminen vaan hyvin selkeästi potilaiden turvallisuuden varmistaminen.

Useissa eri kohdin esitystä määraajat ovat joko liian pitkiä tai liian lyhyitä. Tärkeimpänä näistä on esitys siitä, että tehtävät päätökset olisivat voimassa vain viikon kerrallaan. Tämä on hyvin epätarkoituksenmukaista ja johtaisi tilanteeseen, jossa kankea prosessi olisi käynnissä käytännössä koko ajan. Esitämme myös epäilyimme siitä, onko tämän hetkinen henkilöstöresursointi esimerkiksi aluehallintovirastoissa tähän nähden riittävä.

Esityksessä esille nostetut aikarajat neuvottelutulosten saavuttamiseksi ovat liian lyhyet sen varmistamiseksi, että esimerkiksi tehohoito voitaisiin kiireettömän leikkaustoiminnan osalta skaalata alas riittävän ajoissa. Esitetyn viiden päivän sijasta esitämme, että suojelutyöneuvottelutuloksen tulisi olla selvillä jo viikkoa ennen suunniteltua työtaistelun alkua, jotta työnantajalle jää riittävä aika toimintojen suunnitteluun. On myös välttämätöntä määrittää selkeästi, mikä taho viime kädessä päättää siitä, mikä on riittävä suojelutyön määrä. Tämä on nähdäksemme yksiselitteisesti työnantajan päätäntävaltaan ja lääketieteellisiin perusteisiin pohjautuva asia. Mikäli tässä tilanteessa päätös jätettäisiin työntekijäosapuolelle, valuisi heille selkeästä päätäntävaltaa ja vastuuta, joka yksittäisten potilaiden hoidosta (josta aina kuitenkin viime kädessä on kyse) on laissa hoitavalle lääkärille kuuluvaa. Tämän näkemyksen neuvotteluissa esille

puolestaan tuo työnantaja. Muu menettely voisi jopa johtaa virkavalan anastukseen rinnastettavissa olevaan tilanteeseen, jonka kaltaiseen ajoittain jo keväänkin aikana suojelutyöneuvotteluissa jouduttiin. Työntekijäosapuoli ei voi siis määrittää, kenen potilaan hoitoon suojelutyötä annetaan ja kenen ei.

Vaikka yksilön oikeuksien kannalta on kuulluksi tuleminen tärkeää, on, huomioiden esityksellä turvattavaksi ajateltujen toimintojen akuutti luonne, tähän esitetty 24 tuntia varsin pitkä aika. Tästä poikkeamiselle tulee toki olla tapauskohtaiset perusteet.

Lakiesityksen 9 §:ssä säädettäisiin 1,3 –kertaisesta korvauksesta suojelutyöhön määrättävälle. Tämä tähdännee siihen, että työnantajaosapuoli joutuisi erityisen tarkoin harkitsemaan tilanteet, joissa suojelutyötä tarvittaisiin. On hyvin poikkeuksellista, että tällä tavoin lainsäädännöllisesti otettaisiin kantaa työstä maksettaviin korvauksiin. Nähdäksemme päätös tekisi jo sinällään eduskunnastakin työmarkkinaosapuolen työtaistelun ratkaisua etsittäessä. Esitys johtaisi myös paradoksaalisesti tilanteeseen, jossa työtaistelun jatkaminen olisi kannattavaa työntekijäosapuolelle kaikilla alle 1,3- kertaiseen korotustasoon jäävissä ratkaisuehdotuksissa. Edelleen tämä voisi johtaa tilanteeseen, jossa työntekijäosapuoli laajentaisi lakon koskemaan koko sopimusaluetta ja työnantajalle muodostuisi sekä tarve että oikeus itse määrittää ne kriittisimmät toimet, joita tarvitaan. Tämäkin olisi vielä perusteltavissa, mutta samalla kääntöpuolena olisi se, että hyvin suppealla, lähes työsulkua muistuttavalla tulkinnalla työnantajaosapuoli voisi vaikuttaa siihen kuinka pitkään työntekijäosapuolten taloudellinen valmius ylläpitää työtaistelua säilyisi. Tällainen tuskin olisi omiaan auttamaan sovun syntymistä. Esitämmekin tämän kohdan poistamista sen rooleja hämärtävän vaikutuksen vuoksi.

Yhteenvetona toteamme, että yllä esitetyn huomioon pidämme lakiesitystä kannatettavana ja tämän hetkisessä tilanteessa edelleen suorastaan välttämättömänä.

Turussa 14.9.2022

VARSINAIS-SUOMEN SAIRAANHOITOPPIIRIN KY

MIKKO PIETILÄ

Mikko Pietilä
johtajaylilääkäri